

◀B> **QUO VADIS, LIJEPI MARIO?** ▶

Reč-dve-tri o granicama slobode govora u jednoj zemlji praziluk-propulzije na vrletnom poluotoku N. N.

Vladimir PETROVIĆ

Beograd – Prag

Griekao si klitoris, lijepi Mario...

Dobio si siñilis, lijepi Mario...

Jebi se sad ti!

Satan Panonski, "Lijepi Mario",
citirano po sećanju

— ***A što tako jako dršćeš, zeče brate?***

— ***Dršćem, bome, gledeć na te...***

— ***A zar i ja dršćem? — Jošte kako!***

— ***Nemoj tako glasno zborit, već polako...***

— ***Ja sve sanjam nekog hrta da me vija...***

— ***Hrta sanjaš da te vija? I ja! I ja!***

***I tako ih večna strava muči, pati -
al' dabome: zec im otac, zec im mati....***

Čika-Jova Zmaj, "Dva zeca",
citirano po sećanju

U z rizik da budem proglašen u najmanju ruku visokoparnim metaboličkim konvertorom (da ne upotrebim jednu reč bližu vlastitim vernakularnim nagnućima), moram da primetim da ovaj tzv. rat zaista vija ljude i levo i desno, zabacuje ih kao amaterske udice u obližnje prinudno-toaletno grmlje i stavlja u sasvim neočekivane uloge, mahom u predstavama pravljenim po trećerazrednim predlošcima, nalik na romane udbaških klasika iz opakim *head-and-should-*

ders puterima terminalno zamašćenog i neveštih rukama pokojnih šlosera (i još valjano neupokojenih perjanica Šlo-ser-Jugenda) obeleženog špila tzv. SANU. Pa sam se tako i ja, koji ceo život bežim od politike kao đavo od poreskog odeljenja našao u nezahvalnoj situaciji da sa ukupno pedeset dana vojnog staža (1987. sam trajno otpušten kao odveć neurotičan da bi mi se poverilo čuvanje svete tajne bratstva i jedinstva, mada sam, iskreno, imajući u tom trenutku razna pametnija posla, jer je gluplji posao od služenja obaveznog roka u oružanoj gardi jedne komunističke diktature uostalom teško zamisliti, možda sasvim malčice doprineo takvoj odluci vojnih vlasti) branim i opravdavam akcije nekakve Severnoatlantske alijanse, protiv čijeg postojanja i delovanja, doduše, nemam apsolutno ništa (naročito dok drži na pogodnoj distanci i s vremena na vreme klepne po glavi razne nadobudne tiranije ovog sveta, od Gadafija, preko Sadama Huseina, sve do recentnog i još uvek u tom smislu relativno aktuelnog "Slobe"), ali isto tako nisam nimalo zaljubljen u njen lik i delo, i mislim (kao što sam već tu skoro i napisao) da joj kao konceptu i funkcionalnoj celini mnogo toga na raznim stranama nedostaje. No razmišljanja na tu temu već definitivno nisu moj posao, barem dok se Srbija tom vojnom savezu ne pridruži ili, pak, dok (nikad se ne zna, mada za sada ništa slično još ne planiram) ne promenim državljanstvo u korist neke zemlje koja mu je već pristupila. (Ma, u stvari, šta ima da se lažemo, zar nisam još proletos negde napomenuo da smo mi ovde svoji među svojim, pa, u tom duhu iskrene prosto-srdačnosti, ono "nikad se ne zna" treba prevesti kao: tačno je da trenutno nikakvu metamorfozu putne isprave još uvek ne planiram, ali je, prijatelju Platone, još tačnije da ako razula-

rena balkanska fukara, pod dirigentskom palicom najvećeg evropskog zločinca od vremena Adolfa Hitlera i Josifa Džugašvilija i uz svesrdnu saradnju grupe ljudi koja se prozvala "demokratska opozicija" jer je pažljivo prateći CNN naučila da malo bolje bira i malo manje nakri-vo vezuje kravate od svojih "protivnika", a i poneka dotacija od slabije upućenih zapadnih institucija dobro dođe uz sve oskudniju zaradu od butika, kafane i mita za građevinske do-zvole, nastavi da sebi i pregršti još nerodenih generacija u autoanhilacionom sevdahu kopa takvu jamu da ubogi kanjon Kolorada prema njoj izgleda kao da neka maca tek što se nije u njega pokakila i za tili čas ga ponovo zatrpala, definitivno kanim da što je pre moguće postane punopravni građanin ma koje od dvadesetak severnoatlantskih zemalja, uglavnom da bih — pogodili ste, dragi gledaoci — mogao da se prijavim kao dobrovoljac za sledeću epizodu "Andela čuvara plaže", u tajnim dokumentima CIA izgleda vođenu pod zagonetnom ozna-kom "Andeo pastuv"; ako nekom treba pojašnjenje — premda se bojim da takva potreba vi-še nego implicira poodmakli stupanj neuralne deterioracije, što u državi u kojoj je i urani-jum osiromašio a podmukla sablast beri-berija sve više diže glavu ne bi bilo nikakvo čudo — moraće, zemlja mu se radovala kao prvim visibabama, da se zadovolji tek jednom šusljivom analogijom: ne sporim da je suverena volja ogromne većine tzv. srpskog naroda, bio on ce-rebralno probrčkan ili ne, da se na još mnogaja leta valja u onome što se tzv. svinja — nika-ko ne Svinja, zna se za koga je u taksonomskom kontekstu porodice *Artiodactyla* rezervi-sano veliko slovo — konstantno i bezuspešno zariče da neće više jesti, međutim, čini mi se da ova vrsta narodnog suvereniteta — koju sam pod neodoljivim uplivom drevnog nauka o postepenom izjednačavanju date nacije i njenog omiljenog nutricionog čeiša sklon da okr-stim nerast-demokratijom — vodi pravo u situaciju čiji je najbliži pandan na "šarenoj stra-ni" etičkih aporija verovatno problem samoubistva — razmotrite: uprkos svim apstraktnim ras-pravama o neotuđivom pravu svake jedinke da raspolaže vlastitim životom, šta biste uistinu uradili kada bi nekakav hipotetični baja rešio da se pred vašim očima spali, i to tako što će politi benzinom kuću u kojoj zajedno stanujete, makar i samo zato što ga je mesni komitet tu poslao da prespava par dana četrdeset pete ili šeste? Ako vaš odgovor nije klasični noka-ut i slanje na jedno godinu dana besplatnog odmora u nekom sunčanom azilu, možete slo-bodno da prestanete da pratite ovo bezoblično, zapleteno, i ma kakvih otkrovenja o višem smi-slu ovozemaljskog bitisanja sasvim izvesno lišeno štivo: možda je vreme da pristupite pletilj-skoj sekciji pri lokalnom narodnom univerzitetu, odnosno jednom od mnogih budističkih ma-nastira u dalekim i prijateljskim zemljama istočne Azije koji prosto plaću za svežim akoliti-ma; ili je, pak, možebiti, vreme da se konačno zapitate zašto tolike godine lažete sebe, te da kučku s kojom delite bračnu postelju još večeras glavačke izbacite napolje i počnete da pri-vodite maloletnice, uberete par durašnih izdanaka kiselog drveta i nezahvalni porod nauči-te pameti, šefa sutra ujutru isponabadate kao vola u kupusu i, napokon, kao što ste sanjali dav-no pre onog nesretnog dana kada ste odlučili da upišete fakultet političkih nauka, krenete da živite od reketa...).

Ono što, međutim, definitivno jeste moj posao (ili ja bar u takvoj iluziji opstajem) jeste stanje stvari unutar geografskih, javnih i kulturnih međa istočne varijante srpskohrvatskog jezika, a to je, nažalost, uglavnom oblast gde je u poslednje vreme jako teško izbeći politiku od one naj-

gore, provincijalne i primitivne vrste, koja je, u decenijskom lancu preispoljnih gluposti, tek neku godinu nakon svog nastanka komotno uzimanih za sakrosantne aksiome novog talasa još preispoljnijih budalaština, na kraju krajeva i dovela do desetogodišnje tragedije čijih smo (nadajmo se) zaključnih epizoda u poslednje vreme svedoci. Pa, shodno tome, upravo takvo stanje stvari i predstavlja glavni uzrok postojanja ovog tekstualnog konstrukta (a ne, kao što bi malobrojna kabala upućenih mogla pomisliti, hibridni umotvor Dejana Ilića pod naslovom "O bombardovanju, i dalje...", živiljka koja, u skladu sa himeričnim pozicijama svog tvorca i gospodara, pokušava da uradi nekoliko stvari u isto vreme: da objasni genezu jednog kratkog spoja na relaciji autor — urednik — šire kulturno i političko okruženje, da racionalizuje motive za jedan specifičan vid političke cenzure, da dodatno polemizuje sa stavovima iznesenim u jednom mom proletošnjem tekstu — zbog blago rečeno čudnog viška obzira prema nežnim dušicama vesele ikebane komuno-fašizoidnih zločinaca i s njima eksplicitno ili implicitno kolaborirajućih post-samoupravnih "opozicionara" i "mirovnjaka" već postavljenom na mrežu sa zakašnjenjem od skoro mesec i po dana — i, napokon, rekao bih, da još jednom opere svog spomenutog tvorca pred imaginarnim tribunalom plemenske beslovesnosti, od čega, sasvim predvidivo i na nesreću po onaj utisak o lucidnosti, kvalitetu i pročišćenim kriterijumima mahom karakterističan za Dejanove tekstove, baš kao kada bi neko u mnogo manjoj meri semantičko zveru pokušalo da se istovremeno pravi mrtvo, šeni, vrši nuždu i balansira šarenu lopticu-skočicu na vrhu njuške, ne ispada apsolutno ništa, ili, pak, nešto, bože me oprosti, i ispada, ali to "nešto" ponajviše liči na rečenu lopticu-skočicu čije je licidersko šarenilo, intervencijom ciničnog usuda, u tužnoj žanr-sceni sa šenećom pseudo-lešinom u pozadini, naglo ustupilo mesto jednoobraznom ovoju prepoznatljivoj oker boje...), ili, preciznije, izvesni novostečeni uvidi u to stanje, nastali kao posledica tragikomičnih zapleta oko objavljivanja negde u hipertrofiranom šipražju pretходne zgrade spomenutog političkog eseja koji mi se, u nevinim vremenima kada je nastajao, doduše činio prilično kontroverznom (opet ne toliko zbog teza koje je branio — jer je, iako u sferi duha kvantitet predstavlja prilično sumnjivo

jemstvo valjanosti, slične ili identične teze u tom trenutku ipak zastupalo valjda dve trećine relevantne svetske javnosti: a tako nešto, makar definisano i negativno, odsustvom, recimo, Danijela Šifera, Emira Kusturice, Petera Handkea i agencije "Hsinhua", srećom još uvek postoji — već zbog određenog osećaja nelagodnosti, izazvanog i do tog trenutka prilično upadljivim izostankom disonantnih glasova u horu domaće "patriotske" idile), ali za koji, bojim se, ni u trenutcima grozničavog proročkog nadahnuća, mahom pod uticajem sinisternog sadejstva svakojakih lokalnih uvara (slatka muzika njihovih imena — "Budvar", "Pilsner urkvel", "Statorpramen", "Gambrius", "Radegast" — dovoljan je razlog da ih navedem) i dima nastalog sagorevanjem cvetova i lišća indijske konoplje (koji sam, naravno, vođen svetlim primerom mog — posle Ričarda Niksona, zvanog Dik — najomiljenijeg američkog predsednika, strašno pazio da ni po koju cenu ne udahnem) nisam ni slutio da poseduje onaj *lapis* (ili, pak, lakmus) *philosophorum* potencijal sposoban da sumpor i živu zbuni dovoljno da pristanu na grupni seks, a zlato protivzakonitim subliminalnim trikovima ubedi da privremeno postane vispreno i žustro olovo, o sirotim filozofima i da ne govorimo...

Te se stoga i neću odviše zadržavati na Dejanovom (u nedavnom "tvrdom" izdanju R/askošnog/ E/vropskog/ Č/učavca/ — koji se u krugovima nepopravljivih zlobnika neretko odaziva i na pregršt inih rasvetljenja, poput R/obovi/ E/vo/ Č/orbice/, R/azglednica/ E/tno/ Č/opora/, ili, čak, R/učka/ E/skim/ Č/ibuljice/ — srećom neponovljenom) tekstu: on, ionako, definitivno ne pati od nekog preobilja argumenata, a pozivanja na očiglednost ovoga ili onoga (npr. činjenice da NATO nije mogao ili hteo da spreči jedan broj albanskih ekstremista da se dočepaju svog komadića slatke osvete: u redu, jasno je da su zapadne sile dodatno pokvarile ionako ne previše dobru ocenu za umetnički dojam, ali to već jednostavno nema nikakve veze ni sa prvobitno proklamovanim i, rekao bih, mahom ispunjenim ciljevima vojne intervencije, a ni sa mojim tekstom, u kome sam, čini mi se, sasvim jasno stavio do znanja da ne mislim da je general Vesli Klark pokojna keva Tereza, kao i da me trenutno, jer su stvari jednostavno dotle dogurale, ne zanima etička — pogotovo ne u njenoj epsko-dinarskoj varijanti, prisutnoj, recimo, u sko-

rašnjim tekstovima g. Cerovića — već isključivo realpolitička dimenzija cele stvari) nimalo ne popravljaju taj utisak; očiglednost je, naime, uostalom kao i fašizam, uglavnom stvar statistike, a bojim se da je prosvেćeniji segment Srba u poslednje vreme toliko dramatično odstupao od očekivanih veličina (čak i ako se ukalkuliše faktor, kako bi to "naši" anglofoni dušmani formulisali, sopstvene guzice na liniji paljbe) da bi i vrlo dobronameran istraživač (a ja sam jako daleko od toga: *c'mon, sucker, make my day...*) bez teškoća zaključio da sa vrednosnom kalibracijom date populacije nešto ozbiljno nije u redu. Prilično nevešta kazuistika na temu zla, dobra, sile i neokaljane časti partizanke Mare, s obzirom da, osim što je generalno klimava i razvodnjena, u celini još i počiva na izrazito spornom stavu o neuspehu glavnog cilja vojnih operacija NATO, tj. zaustavljanja represije i etničkog čišćenja koje je srpski režim (uz prečutnu podršku velikog dela naroda) već duže vreme sprovodio nad kosovskim Albancima (možda ja nisam normalan, ali, osim ako se fantomi srpskih specijalaca i dalje ne šunjavu Kosovom i pale nevidljiva albanska sela, ta vrsta provoda je naglo izašla iz mode, tako da Albanci sada mogu da se vrate na rodna zgarišta i pokušaju da nastave tamo gde su sa svojim životima stali: ostaje naravno pitanje kontra-represije nad preostalim srpskim stanovništvom, ali Albanci su uzalud čekali godinama, pa mi se — bez obzira na to šta ja možda mislim o većini ljudi koji ih danas vode i na to što ni Srbima dole nije bilo lako za vreme Mahmuta Bakalija i inih tribal-marksističkih eminen-

cija: ali tako bi se moglo ići unazad sve do Obilića, cara Murata i ostale pred-sarunske kalakurdije... — čini i razložnim i poštenim sačekati neko vreme i videti šta će protektorat, kada jednom bude u potpunosti uspostavljen, učiniti za zaštitu njihovih ljudskih i nacionalnih prava), ne bi uopšte zaslužila da bude spomenuta u ovom kontekstu da nije furioznog finala u kome je glavni vehikulum iznesene "argumentacije" najomiljenija operacija u sistemu "srpske logike": izjednačavanje odgovornosti raznih sukobljenih strana sa (po polovnoj dostojevštini zaudarajućom) tezom da je (verovatno pred implicitnim licem ovog ili onog svevišnjeg i svemogućeg bradonje) svako posezanje za nasilnim sredstvima jednako loše, bez obzira na situaciju, kontekst i motive, naročito ako su "naši" malo više u faultu. Ja se, uprkos tome što sam je opremio određenim nadopunama koje možda ostavljaju utisak da crnim sarkazmom pokušavam da utulim jasan plamen istine, sa tom tezom u potpunosti slažem, ali — kako je (ako me moje, vrlo približno, sećanje služi: trenutno živim u Pragu i mogućnosti za proveru opskurnih srpskih citata su mi jednake nuli) izvesni Nikolaj Velimirović — Veki (poslednjih godina inače najtiražnija pop-zvezda turbo-pravoslavlja) svojevremeno primetio povodom komunizma — samo ako imate posla sa svecima... I, na kraju krajeva, sklonimo li u stranu sva dementna natpevanja o tome čija baba puši drogu i ko se kome posrao u bunar dok je Baja Pašić piškio u špilhoznice, u korist prešnijih i pragmatičnijih konsideracija (otkud li mi samo ideja da i ta-

kve postoje), ostaje, uz rizik da, kao i obično, malo previše lajem za rafinirani ukus beogradskih antiratnih profitera, jedno pitanje koje bih **jako** voleo da postavim svim ruke-kršećim-ali-maloviše-nad-vlastitom-nevoljom "humanistima" (uz dobronamerno upozorenje da kršenje ruku u nevinoj i nežnoj sredovečnosti može u starosti rezultirati opakim artritismom koji bi — pu, pu, pu, pomenulo se, ne povratilo se — mogao da ih liši usluga tastature i, ako se sadašnji odnos prihoda kulturnih poslenika i daktilografkinja dramatično ne izmeni, efektivno spreči da na polzu rodu i otečestvu učestvuju u javnom životu): naime, da li bi (ako bi gubitak opklade podrazumevao i konkretne posledice, recimo, da, bez prava da zažmure ili zapuše ma koji od pertinentnih telesnih otvora, moraju da sa Šekijem-zamalo-Turkovićem dva meseca dele njegove krmeće fruštuke, ili da im cenjena Bidžina supruža četrdeset dana vezuje kravatu kornjača-metodom) imali tri čiste da se opklade da bi neki manje surov lek naterao srpsku etničku populaciju na makar delimično (i, na nesreću, još uvek nedovoljno) otrežnjenje od dugogodišnjih pogubnih iluzija kome smo odskora, ako se opet ljuto ne varam, svedoci...? Reći da u to čisto sumnjam bilo bi po maloumnoj blagosti ekvivalentno sledećoj parafrazi ratobornog poslednjeg stiha one hej-slovenske (uskoro, pošto su i ojha-Sloveni, izgleda, napokon rešili da keširaju svoje "federalne" čipove, isključivo bre-slovenske, a zatim, valjda, i sasvim neslovenske, *i. e.* pokojne) himne: "Osoba koja u datom trenutku uoči da se interesi šire društvene zajednice

čijim se članom po rođenju i/ili vlastitom opredeljenju smatra ne poklapaju u potpunosti sa njenim ličnim interesima, i odluči da prednost da ovim potonjim, mogla bi podređenim okolnostima da se suoči sa neodbravljanim ostalih članova iste zajednice." Da podsetim onaj segment mojih mladih čitalaca koji je previše gutao zeke, andelčice i ptičice, pa ih čudljivi fantom pamćenja netom pohađi u blago iregularnim intervalima, ili, što bi čuburski amali rekli, kad mu se digne kurac: "Pro-klet bi-i-(j)o-o iz-daji-i-ca-a svoje domo-viii-nee...!" (vatreni aplauz gomile kretena u sivim odelima čiji je posao uglavnom da otimaju tuđe teško stečene pare i poneke otromboljene, dva-nula-u-setovima-šest-nula-šest-nula-za-švalerku supruge).

I samo dotle, do tog kamena, do tog bedema, nogom ću, povodom same Dekijeve (uostalom — jer je možda vreme da, napokon, bez filtera i amortizera, kažem ono što mislim — poprilično besmislene) "napomene", stupit, možda poganom... Biće mi daleko veće zadovoljstvo da brijanje glave teme ćelavo, odnosno njegov nesretni sadržaj (*hypocrite lecteur*, ovo je samo figurativni govor: za razliku od general-majora-u-aktivnoj-rezervnoj-glogovog-kolca-nigde-ni-za-lek-penziji Bakočevića, zvanog Erdeljski Betmen, jebe se meni, barem za sada, i za "Revitabion" i za ona kineska čudila od kojih efebi od kararskog mermera posle dva tretmana neodoljivo liče na bob-tejlora, a što se brijanja vuglice tiče, to prepuštam žustrim poletarcima poput Šejkila O'Nila ili već spomenutog Dobrivoja Budimirovića, zvanog Doktor Bi: ja ne samo da jedva brijem i ovo malo brade, već, ako ne računamo kobne ali neizbežne promene posteljine, ni vlastiti krevet nisam namestio već, čini mi se, jedanaest godina...), umesto toga smaram nečim po meni nesavršnjeno važnijim od preganjanja ko je

veći lažov, Džejni Šia ili Ivica Dačić (opet ne bih da nikog ostavim u dilemi ko bi tu mogao poneti časni šnur: šta god da je bio sadržaj njihovih reči — kom će se carstvu tu čovek prikloniti manje-više je stvar civilizacijskog ukusa, a valjda je i poslednjoj budali do sada jasno u kom pravcu po tom pitanju moj ukus naginje — onaj mali reponja je, osim što je, lažno se predstavljajući kao Maricin brat, prvo pojeo zloj veštici kuću, zatim je odžepario i na koncu je, bez igde ičega, na traktorskoj prikolici poslao u matični veštičluk, usput više puta pokazao da ima grdne teškoće već sa suvislom upotrebom maternjeg jezika, dok je kvazimodoidni gospodin Šia, koliko god da je beznačajna verovatnoća da bih mu poverio makar i čuvanje one neo-proverbijalne nacr-tane ovce, ipak demonstrirao zavidnu veštinu u upotrebi prirođenog mu komunikacionog sistema i sasvim solidno vladanje još jednim, naime, francuskim; sad na stranu onaj balavi rural-komunistički troglodit sa frizurrom kao matura klasa brokolija koja se napasla ekstazija kao zeka kelerabe: već duže vreme me *izuzetno* zanima kakve su šanse da i bilo koji drugi, protiv intervencije severnoatlantske vojne alijanse lajući i zavijajući portparol u zemlji Srbiji, uključujući i one sa nekakvim naučnim i inim titulama, vlada čak i obavezno-osnovnoškolskim engleskim upola toliko dobro kao srpski dobrotvor Dž. Š. jezikom Rablea, Molijera i Patrika Besona), i da li je trebalo da bombe padnu ili ne. Lično bih, kao čovek praktičan i nesklon besplodnim spekulacijama, rekao da i sama činjenica da su pale na neki način svedoči o tome da je trebalo da padnu (i da, čak, s obzirom na očigledno povoljan vaspitno-popravni efekat, možda nisu padale dovoljno dugo, te će se, stoga, anti-fašistička boca u guzu u dogledno vreme možda ponoviti, što će tek biti kuku i pomagaj), i

upravo zbog toga mi se čini da je odgovor na pitanje "Zašto su pale?" (kojim se, sasvim predvidivo, mimo onih već spomenutih — i to spomenutih u onom najboljem, pismenom i relativno lucidnom izdanju, a gde su svi ostali slinavi, konfuzni i s mozgom kubureći egzemplari — u svom-oku-balvan-ne-videćih, za-decu-i-neplivače-moralističkih jeremijada, niko na čiji bih pisani trag ja do sada uspeo da naletim izgleda ne bavi) neizmerno značajniji od svih polovnim cinizmom ili ostrašćenim invektivama bremenitih stilskih vežbi na temu "Kakav je to način?", "Otkud im pravo?", "Gde će im duša?", itd... A čini mi se i da upravo splet problema (pokrenut ratnom sudbinom već spominjanog teksta pod, priznajem, pomalo malicioznim i "ozbiljnosti trenutka" neprimerenim — mada je po mom subjektivnom osećaju ona tamnosiva i lagano-ludeća godina pred rat kada mi je gomila ljudi prijavljivala da više ne može i da jedva čeka da se desi bilo šta, pa i ono što se na kraju desilo, bila mnogo ozbiljnija i gora od svega što se zbivalo od marta naovamo: sada barem i oni kojima okatost sasvim sigurno nije jača strana mogu da nazru svetlost na kraju tunela... — naslovom "Večeras je naša fešta?"; uzgred, taj naslov nikako nije "Večeras je naša fešta", kako Dejan par puta pogrešno navodi, ozbiljno deformišući intendirani smisao i bezočno mučeći moju perfekcionističku dušu), čije težište počiva negde u prilično difuznoj i klizavoj oblasti eksplicitnih i implicitnih granica slobode govora u datom (u ovom slučaju srpskom) kulturnom i javnom kontekstu, uključujući pitanja direktne i indirektno cenzure i autocenzure, raznih vrsta pritiska u pravcu konformiranja sa prevladavajućim obrascem i stvarnih mogućnosti za individualan izbor u takvim okolnostima, predstavlja segment razumevanja ukupne situacije po mom mišljenju ključan za približavanje jednom takvom, doduše nužno nepotpunom i na opšte važenje ni izdaleka ne pretendujućem odgovoru. Pa, u tom smislu, makar se radilo samo o (međutim, prilično instruktivnom) povodu, možda nije zgoreg izneti kratku hronologiju zbivanja od trenutka kada mi je u poslednjoj nedelji aprila Dejan Ilić u Budimpešti poverio svoju nameru da (premda zbog postdiplomskih obaveza u inostranstvu već neko vreme nije neposredno učestvovao u radu redakcije "Reči") kao čovek koji je nekoliko godina predstavljao *spiritus movens* i neformalnog koordinatora uredničkog tima ovog časopisa, izvan zemlje ponovo pokrene nekakvo elektronsko, *one-man-band* izdanje, jer je beogradski pogon (uprkos tome što je uglavnom funkcionisao nezavisno od samog radija), po preuzimanju matične kuće od strane jedne misteriozne osobe (poznate uglavnom pod partijskim nadimcima "Šef Sale", "Mali Gusan" i "Nisam Majke Mi"), čija je nepresušna žed za znanjem izgleda bila glavni krivac što je prosek studiranja u tzv. SRJ oscilirao oko decenijskog podeoka, prvo *de iure*, a zatim i *de facto* prestao da postoji, pošto su naši zajednički prijatelji X (buci-buci) i Y (školovan, ali pije drogu) jednog lepog dana, e da bi krvne dušmane sprečili da je se dočepaju, vratili svojevremenom ljubaznom darodavcu, "Fondu za otvoreno društvo", svu opremu vredniju od razglavljene spaljalice kojom je Ikica The Huge F. čačkao zube posle svoje doze pesticidima napumpanih jabuka (na šta bi u dobra stara vremena moj komentar mahom bio "*Needle every day keeps apples away...*"). Elem, ta mi se Dejanova ideja u ono naivno i optimistično doba (tek što sam se, na kvarno, bio izmigoljio iz Đavolove Prčije i kapučino u kaficima oko Oktogona još uvek je imao ukus novostecene slobode i, uprkos očekivano grdnom scenariju konačnog raspleta, sumnjama jedva načete nade u skori kraj diktature u Srbiji, a sad se, što se taj dugo priželjkivani trenu-

tak više primiče i što mi češće pada na pamet ko je otrpili-ke viđen da tamo zameni Miloševića i kako će, posle desetak godina zakonom zaštićene korupcije u kojoj je sa žarom u tajne lopovske ženstvenosti tek posvećene šiparice učestvovalo i dve trećine "opozicije", srpska "demokratija" još deцениjama verovatno izgledati, već ponekad pitam zašto se uopšte na jednom malom i drljavom, premda milozvučnom jeziku, iz petnih žila upinjem da u muljavim dubinama kolektivnog nesvesnog i dubine-su-bile-mila-majka plićacima kolektivnog svesnog nekako iskopam i shvatim razloge za zloguki fakat da ama baš ništa što smo kao zajednica kakvih-takvih ljudskih bića ikada započeli nije propustilo da pre ili kasnije ode u sto pički materina: možda bi ipak bilo mnogo jednostavnije usrdno zamoliti Tvorca da proglasi *finis operis* na čitavom centralnom delu Balkana i nakon par godina parologa, da se nesretna zemlja malo odmori od komšijskih krava i masovnih grobnica, poseje tamo bilo neki svet, već odavno, nalik na Holandane i Skandinavce, uljuđen nesmiljenim škarama povijesti, bilo Čuvaše, Ujgure, Samojede ili nekakav peti narod, dovoljno mlad da bi "no-no pi-pi", "no-no kaka" i "fuj to" trening imao nešto efekta; razmisli o toj varijanti, dragi mazohisto koji se još uvek istrajno bakčeš sa dekodiranjem ovih pseudo-političkih bludnji, pa mi na "vladimirpetrovic@yahoo.com" prijavi šta si dokonao i da li treba lagano pripremati teren za referendum...) prilično svidela, te sam laka srca i sa elanom (jer je, na kraju krajeva, potreba da jasno, glasno i javno odrežim ono što mislim o poslednjoj svinjariji crveno-crne kleptokratije koja je uspela da Srbiju bez ikakvog pojmljivog razloga uvuče u oružani konflikt sa svim onim čemu Srbija, osim u kineskim snovima malformirane gospođe Marković i inog njoj podobnog gangsterskog ološa, prirodno i neotudivo pripada — a u čemu sam, uvedenom cenzurom, zabranom jednih i kolaborantstvom drugih "nezavisnih" medija, bio sprečen — i predstavljala jedan od glavnih razloga zbog kojih sam napustio zemlju: za razliku od, recimo, dragih kolega iz "Vremena" — manje ugledne i manje kvalitetne "provajdere" vesti i komentara, pa, stoga, i manja ili apsolutno nikakva razočaranja, da i ne spominjem — ne volim da nosim brnjicu i šetam na povodcu, čak i ako "Drugi dnevnik" i ostali časni bastioni borbe protiv novog svetskog poretka to proglase vrhunskim "patriotskim" činom) pristao da o mom

viđenju trenutne situacije, njene geneze i raspoloživih opcija, napišem jedan tekst "od pet-šest šlafjni", što se, kada sam, koji dan kasnije, stigao u Prag i ozbiljno prionuo na posao, naravno izrodilo u tri puta toliko. Podbadan nervoznim Dejanovim mejlovima ("Vlado, pišeš li? Dejan.", "Sedi i piši. Dejan.", "Ivanov tekst sam već dobio, pa ti vidi. Dejan", "**Date:** Wed, 12 May 1999 09:16:30 +0200, **From:** "Dejan Ilic" "G98ILD01@student.ceu.hu", **To:** "vladimirpetrovic@yahoo.com", **Subject:** tekst, odmah — Vlado, šalji tekst sto pre. Dejan", itd., itd...) uspeo sam da, suprotno svom običaju, već 18. maja, tj. sa samo tri dana zakašnjenja u odnosu na okvirni rok, završim i pošaljem čuveni tekst, da ga, kako sam tada mislio, moj nemilosrdni gonič malo pogleda, već sutradan mi ga vrati na lako poliranje, a, odmah zatim (jer, ako se neko još opominje, behu to *prilično* dinamična vremena), i objavi, tj. "okači" na mrežu. Međutim, nisam ni slutio koliko je ta moja tehnička i neproblematična vizija preostalog dela posla daleko od istine. Dejan se javio tek posle nedelju dana sa jednim (za svoju, po pitanju pameti i integriteta kod mene sasvim pristojnu reputaciju) dosta konfuznim i tužnim mejlom, u kome mi je zamerao na "tonu" i, čak, tražio da pročitam tekstove koje je do tada dobio "ne da bi video kako se to radi, nije ti to potrebno, nego da otprilike pronadeš *pravi* (kurziv V. P.) ton", na šta je onaj pakosni dajmonion čija je zloba vazda bila više nego dovoljna kompenzacija za moju bezdanu glupost, počeo da mi stidljivo šapuče na uvce šta tu može biti po sredi, ali koliko je mališa u pravu video sam tek nakon što je (pošto sam, naravno, glatko odbio sugestije za menjanje "tona" ili ma čega drugog, jer sam i tekстом i "tonom" bio, i još uvek jesam, u razumnoj meri zadovoljan) stigao sledeći Dejanov mejl, gde je, pozivajući se, između ostalog, na "neke ljude" (njihov identitet mi je ostao nepoznat) čijim je sokoljim videlima (da li je "Tomahawk's Eye" u ovom kontekstu pomalo neukusna *jeu de mots*?) nesretni tekst bio podastri i izgleda im se — koristim i ovu priliku da izrazim svoje bezgranično žaljenje zbog toga — nije svideo, eksplicitno tražio od mene da delove vezane za bombardovanje, NATO i celo to (moram priznati, već smrtno dosadno) sranje, izmenim i prilagodim važećoj retro-srpskoj ortodoksiji o ničim izazvanoj agresiji "demonskih sila" (neka mi oprosti jedan bivši roker, koji se po-

slednjih godina bavio uglavnom, kako bi to otac naš, Vladimir Iljič, pregnantno formulisao, "popovštinom", što ga citiram, parafraziram ili mu radim nešto drugo, treće ili deseto, nije ni važno, sve dok je bilo kakav fizički kontakt samo daleka noćna mora...).

"Aha, tu smo...", rekoh sebi (ili, pak, mnogo verovatnije, od radih mentalni ekvivalent te "aha-tu-smo" rabote, pošto je izrazita nesklonost za sapunjanje sa samim sobom samo još jedan od brojnih atributa mog savršenog mentalnog zdravlja, u čiju nepomerivu stamenost, na opštenarodnu štetu i sramotu — jer, tako mi Vilhelmove neumrle duše i fon Klauzevicevih prazničnih čvaraka, kakav bih ja zajeban feldmaršal bio, za razliku od ovih Slobinih vucibatina koje su popile preko pičke dole na Kosovu kao poslednje seka-Perse — jedino onomad spomenute vojne vlasti nikako nisu mogle da se privole da poveruju još od herojskog doba počivše — što bi rekao onaj zloj kreji nalik i netom, od viška smisla za tumor, takođe pomalo počivši striček — Je-Ne-A, a sad im je, jebi ga, već kasno: "Prođe leto trideseto, godina mi žao nije..."), izgleda da sam ponovo naišao na fenomen koji, naročito u trenucima razumljive i ljudske slabosti izazvane naizmeničnim samokaznenim čitanjem ŽPS-a i ŽPMS-a (Žan-Pola Sartra i Željka-Pola-Mozga Simića), običavam da nazivam "Zid", a da takvo određenje (iako su razni elementi koji na tako nešto upućuju definitivno prisutni) ipak ne pritežava nikakvo bliže značenjsko srodstvo ni sa Zidom Plača (osim u vrlo specifičnoj i prilično dalekoj pošlji-ludog-u-vojsku-pa-sedi-pa-plači asocijativnoj sprezi), ni sa Zidom Smrti (osim što — hvala mili Grunfe, ili je to možda bio Debeli Šef ili, pak, a to će ponajpre biti, samo onaj skribomanijom moreni naci-Metuzalem s kosicom nalik na гнездо neke uboge ptice koju razredni higijeničar u šumskoj školi stalno vraća kući zbog prljavih kandži i musavog kljuna — takođe Smrdi), a ni, hvala bogu, sa Kineskim Zidom (Kako ambasada momci? Još se nije oporavila? *Užasno* mi je žao...) ili sa Zidom Preko Koga Smo Mi Klinci U Nekom Idiotskom Domaćem Filmu O Čiganima I Vrlinama Sirotinje Gledali Komšinicu Macu Kako Se S Predumišljajem Sunča Gologuza. Ne (promptno će vam otkriti vaš Krcko-Tajnić-i-Draguljče-u-sceni-protivprirodnog-bluda), radi se o jednoj daleko perfidnijoj pojavi, koja je nesretnu zemlju S. za poslednja

dva veka (jer, nažalost, nije u pitanju nikakva komunistička izmišljotina, već tradicija stara koliko i serijom po meni nešto malo ishitrenih hati-šerifa i fermana oktroisana samouprava Beogradskog Pašaluka) mic-po-mic (pa za šlic) uspešla da pretvori u kolosalnu konstrukciju mizernih laži, klimavih poluistina, pogubnih kompromisa i drskih falsifikata, u čijem okrilju je napokon postalo apsolutno nemoguće živeti, misliti i govoriti kao slobodan čovek. A skriveni interes prisutan u održavanju takve (inherentno neodržive: otuda bombe, otuda, napokon, više od pola veka stagnacije i regresije i skoro dva veka kaskanja na repu evropske civilizacije) situacije nalazi se u potpunoj nesposobnosti društvenih elita da se suoče sa izazovima globalnih promena koje su se poslednjih decenija dešavale mnogo brže nego što su čiftinško-kabadahijski umovi srpskih upravljača i njihovih lakeja iz tanko plaćenih ali vazda brojnih i revnosnih redova kafanskih pseudo-inteligenata stizali i da ih primete, a nek-moli da ih asimiliraju i konstruktivno odreaguju na njih, i, shodno tome, akutnoj svesti da će, ako stalna kontrola nad domenom društveno prihvatljivog i njegova surova redukcija (sprovođeni na razne načine, od bezočne indoktrinacije počev od obdaništa, preko strogog nadzora nad sredstvima javne komunikacije, namerne devalvacije svih merila po kojima se ona upravlja i održavanja generalne klime straha i nesigurnosti u društvu, sve do širokog dijapazona sekundarnih ali vrlo korisnih mas-medijskih trikova, poput proleterskog popa Bregovića, Balaševića i kompanije, raznih podvrsta novokomponovanih sedativa za seosko-prigradski šljaj i širokog dijapazona televizijskih bljuvotina koje sam, zahvaljujući decenijskom samopregoru jednog, kad sedi za istim stolom sa Šapom, Slinavkom i Vladimirom Štambukom, kontekstualno simpatičnog i, uz laki dodir gušćijeg perca po sekundarnim erogenim zonama, iznenadujuće duhovitog gnomma, uobičajio da privatno označavam prosto kao "Minimakovizije") u bilo kom trenutku popuste, vrlo brzo biti suočene ne samo sa vlastitim, verovatno nimalo prijatnim krajem u svojstvu isključivih jahača i monopolističkih mlekoholičara na grbači uboge kravice muzarice koju je isti narod, delimično i sopstvenom krivicom, od svog konstituisanja predstavljao, nego i samog modela, tj. običaja da tom državom, u sukcesiji praktično neprekinutoj od doba Kara-

dorđa i Miloša Obrenovića, upravljaju čvrsto povezane i rigidno piramidalne oligarhije surovih i lukavih, ali krajnje primitivnih i potpuno nekompetentnih ljudi. To je stameni temelj "Zida", a njegova verovatno najopasnija posledica je gotovo potpuna eliminacija istinske slobode govora (o čijoj važnosti za uspostavljanje genuine demokratije i genuino otvorenog društva, a ne nekakvih balkanskih i slovenskih surogata i simulakruma, uopšte nema potrebe trošiti reči), jer čak i u retkim periodima kada ta sloboda nominalno i uopšteno govoreći postoji, makar i uz zatvorske i novčane kazne predviđene za uvredu nekolicine odabranih svetinja trenutne mafije, ima vrlo malo bojazni da će ma kakav iskaz koji predstavlja radikalnu negaciju sistema (a ne samo režima: čini mi se da isključivo skorašnja plima glorifikatora i nostalgičara koji **ad nauseam** prosipaju kolorature nad Miloševom čvrstom rukom, Mihajlovom kulturom, čika-Perinim poštenjem, Marijinim kuću-čuvajućim krpežom ili kama-sutra blagodušjem Srpskog Čiče, može opravdati na ovom mestu inače sasvim redundantno podsećanje na notornu činjenicu da su, uprkos komparativnim prednostima u odnosu na crni zeman Josipa Broza i njegovog porcinog i — nakon deset godina opservacije teško je oteti se tom utisku — belodano slaboumnog naslednika, države Obrenovića i Karađorđevića, ne računajući par kratkih perioda na jedvite jade iznuđenih juhahaha ili blagorodnog uzdržavanja od pritezanja uzde, u suštini takođe bile samo dve korumpirane, neefikasne i za vlastite podanike pogubne diktature) uspeti da se probije kroz drugu i najjaču liniju odbrane: smišljeno i nemilosrdno ograničavanje kolektivnog vidnog polja u ime očuvanja jednog sasvim fiktivnog socijalnog konsenzusa i isto toliko fiktivnog (barem u svom totalizujuće-mitologizujućem i monolitno-neproblematičnom vidu) etničkog korpusa od kužnih spora temeljne disenzije, naravno, zbog sasvim prizemnih ciljeva koji se svode na puno malih zelenih dolara u dubokim džepovima najgrlatijih zastupnika takve vizije Srba i Srbije.

I sve bi, naravno, bilo u redu samo da je a) Pera odmah otišao na policiju ili b) da čitava ova mašinerija, nalik na maštovitu skalameriju iz one pripovetke besmrtnog K. čiji naslov sumira noviju istoriju spomenutog naroda i zemlje, postoji od juče ili od prekjuče. Ovako, međutim, apsolutno ništa nije u redu, jer su čitava pokolenja, uključujući, prirodno, i one ljude čiji bi zadatak u normalnim državama bio da smisle nešto pametno i svoje zemljake u to upute (a u državi čiji nas kurati usud trenutno zanima zadatak im je, statistički gledano, da ako su talentovani i obrazovani pobegnju što pre mogu tamo gde će ih neko zbog toga poštovati i dobro plaćati, umesto da ih gomila polupismenih i zlonamernih volina koji čine tzv. "vlast" marginalizuje, izrabljuje i šikanira, a ako su primitivci, poltroni i mediokriteti da posle jedno pedesetak godina jebanja, grebanja i usrdnog guzoljaublja adresiranog na istu gomilu volina zasluže titulu "akademika" ili već neki drugi arhi-podrepaški naslov) odrasla i formirala se u okrilju jedne od najuspešnijih perionica mozga u ovom delu sveta, te čak i kada su u pitanju poštene, dobronamerni i inteligentni ljudi, apstraktno i teorijski svesni gde žive i kakvim su silama izloženi, u konkretnom suočenju sa idejama koje ozbiljno narušavaju integritet kako relativno skorašnjih tabua striktno oligarhijske države i distributivne ekonomije (sa njihovim snažno naglašenim kolektivismom, ferventnim insistiranjem na izolacionističkom i ksenofobičnom "suverenitetu", nepoverenjem prema tekovinama zapadne civilizacije i implicitnim svrstavanjem uz nekolicinu istočnjačkih despotija, kao njenih pretpostavljenih dušmana i

rivala), tako i drevnih plemenskih struktura koje počivaju u njihovim temeljima, često dolazi do tužnih, smešnih i čudnih posledica čiji je zajednički uzrok i imenitelj naglo i potpuno isključivanje svih viših mentalnih funkcija (uzgred, uvek mi se, opet poglavito zbog posvećenije statističke implauzibilnosti, činilo da ni korene jednog fenomena, naročito, ali ne i isključivo karakterističnog za srednji i gerontološki razdel tzv. srpske tzv. inteligencije, naime, paušalnog, gotovo monolitnog — retki izuzeci počinju da se nešto pravilnije javljaju tek u generacijama rođenim nakon 1965, tj. formiranim u razdoblju krize totalitarnog modela i relativnog otvaranja prema Zapadu — i mahom vrlo ostrašćenog odbacivanja onih socijalnih i ekonomskih uzusa čiji su najuspešniji i najemblematičniji zastupnik u današnjem svetu upravo Sjedinjene Države, a naročito fenomena globalizacije, nikako ne treba tražiti u nekakvoj kolektivnoj prosvetljenosti ultra-liberalnim zenom "etičkih" strujanja u okviru novije, opet uglavnom američke političke teorije — onaj ko je imao prilike da posmatra srpske "liberale" kako loču, žderu, razmenjuju otrcane narodske floskule, kolju se kao lasice u doba parenja oko sto maraka honorara ili nekog pišljivog činovničkog nameštenja, prodaju jedni druge za tričetiri vinjaka i porciju čevapa, bave se kafanskim seksizmom i jeftino-lakrdijaškim šovinizmom na sitno čim skinu svoje zvanične "humanističke" ili "post-humanističke" uniforme, da oseti temeljni i ultrakonzervativni levantinski primitivizam koji počiva iza tankog sloja nakrivo nasadenih Bodrijara i Lakana, te-

ško da u tom pogledu može gajiti kakve iluzije — niti, pak, u mističnoj sposobnosti da se transcendiraju limiti domaćinog političkog geštalta i iz polufudalne pozicije efektivno uživi u ulogu onog više pragmatično-politički nego teorijski orijentisanog segmenta zapadnih intelektualaca koji iz svoje vizure unutar jednog potpuno razvijenog demokratskog i kapitalističkog sistema, sa obimnim i eminentno funkcionalnim normativnim aparatom stvorenim da se zaštite ljudska i vlasnička prava svih, uključujući i praktično neograničenu ili marginalno ograničenu slobodu govora, upućuje manje ili više esencijalne i manje ili više zasnovane zamerke korpusu tih socijalnih i ekonomskih uzusa, nažalost vrlo retko nudeći ma kakvu istovremeno konstruktivnu i realističnu alternativu: bojim se da je veći deo balkanskih naslednika onoga što se u miopičnom dobu *rive gauche* radikalizma nazivalo "progressivnom svetskom javnošću" potpuno nesvestan pravih korena vlastitih političkih i civilizacijskih preferencija, odnosno činjenice da su ih decenije pritiska u pravcu konformiranja sa odlučno nebuloznim i minuciozno nedotupavnim stavovima oficijelnih medija i strogo kontrolisanog javnog i privatnog mnjenja, čak i ako su im manifestno i površinski donekle odoleli, negde u dubinskoj strukturi ličnosti na koncu učinile nehotičnim kopijama francuskih komunista iz poslednjih godina staljinizma ili pruskih taktičara pod nadahnutom komandom onog drugog Brke, Pavlovljevim SOP-ovima — SOP: Srpski Odbrambeni Pas, nova, nažalost od svetskih kinoloških autoriteta još uvek

nepriznata rasa vrlo ozbiljnog konkurenta AK-47 u borbi za naslov čovekovog najboljeg prijatelja, poznata još i pod imenom "patriotski ovčar"; prim. aut. — koji, suprotno sopstvenom evidentnom interesu i u nekom zabitom ćošku svesti vrlo često mrzeći sebe zbog toga, na signal opštenarodnih sirena refleksno luče otrovnu pljuvačku, ni sami načisto čemu bi ona trebalo da posluži, što skorijoj propasti Vavilonske Bludnice u prljavim šapama Otaca Podvižnika, ili, pak, rastvaranju one velike praznine što im se mutno ukazuje iza bleh-retorike internalizovane zajedno sa majčinim mlekom, ali odlučni da ne preteruju sa razmišljanjem u tom pravcu — jer, šapuće im avet primordijalnog slavjanskog čobanina, od koga se, na eklatantno kuku i lele svih zainteresovanih, "tamo dole" retko ko uspeo da značajnije odlepi, u krdu je, sinovac — seća li se još neko one zadrigle bitange koja nije htela da se prepusti retro-samoljublju čak ni da bi se naždrala čvaraka: potpuno ga razumem, lakše je cediti dušu nevoljnicima, nego pod starost izigravati čoveka od gume — ipak najsigurnije...).

Bog mi je svedok da protiv takvih ljudi malo šta imam (ako ni zbog čega drugog, a ono zato što, tretiramo li kao konstantu i zanemarimo li svuda i uvek najbrojniju klasu čistih oportunistata, u većini slučajeva, osim što su imali određene ambicije i hteli da, ne cepidlačeći mnogo oko toga da li žive u diktaturi, teokratiji, ustavnoj monarhiji ili plemenskoj zajednici, učestvuju u podeli kolektivnog kolača, sasvim iskreno veruju u drevnost i konsekvantnost vlastitog demo-

kratskog i humanističkog pedigrea, jer svoju *ondašnju* pripadnost ili, pak, neproblematičnu koegzistenciju sa jednom tako mudrom i plemenitom organizacijom poput Saveza komunista Jugoslavije ili, pak, ako ne divljenje i respekt, a ono barem ozbiljno shvatanje veličajnih teorijskih konstrukcija poluimbecila poput Edvarda Kardelja još uvek uvereno pravdaju navodnim "progresivnim" aspektima koje je taj režim — "ipak, molim vas..." — po njima posedovao), jedino što, nažalost, nisam u stanju da ih shvatim previše ozbiljno. A nevolja je uglavnom u tome što se od onih koji tu vrstu dvomisli ili, manje visokoparno a, čini mi se, preciznije, maloumnosti, nisu hteli da neguju pa su u nekom trenutku zapucali tamo gde i De-ka kad su došli Crveni, malo ko, naravno, prevario da se vrati, te su, shodno tome, sve opozicione i "opozicione" stranke, nezavisni i "nezavisni" mediji i institucije posvećene propagiranju civilnog društva "Soroševim" (eto još jedne budalaštine koja se bez ikakvog pojmljivog razloga uvrežila: kao Mađar naturalizovan u Americi, dotični berzanskim zelenišem nafatirani gospodin može biti ili "Soros", ako poštujemo američki izgovor njegovog prezimena, ili "Šoroš", ako se iz gulaš-komšijske uviđavnosti držimo mađarskog) ili nekim drugim zapadnim parama gusto načičkane eks-članovima, simpatizerima i podmlatkom pokojnog SKJ, koji, doduše, po svoj prilici iskreno mrze Miloševića i njegov režim, ali, iz već dotaknutih, i njima samima ne odveć jasnih razloga, u suštini baš mnogo ne vole ni taj Zapad, a naročito ne prokletu Ameriku (o suncu što sja su gledišta podeljena), osim, prirodno, kada treba mukte putovati po svetu ili iskukati pare za nekakav "projekat" (najsimpatičniji su mi nekako bivši maoisti — molim mladahe hofmanoždere, ako među konzumentima ovog štiva takvih ima, da se ne klibere: šta mislite, pizda vam materina mala, da su, negde u doba kad ste počinjali da se stidite kad piškite, Bidža, Raka i Mira Marković pali s neba u Srbiju koja je dotle gistro bila uzor mentalnog zdravlja, visprenosti i prosvećenosti? — oni nekako još uvek sijaju nevinom lepotom logora za prevaspitanje u slikovitim pustarama Sinkjanga i pitomim brežuljcima Fućijena, još uvek idu kroz život sa Tao-dijalektičkim osmesima četrdesetmetarskih proletera, u najzabitijem Šaolinu svoje fiskulturne duše navek hraneći sveti plamen neizbrisivog uverenja da su, šta god pompezne anglosaksonske guzice o tome možebiti detinjile, kada se radi o okopavanju pirinča svi ljudi na ovom svetu u dlaku jednaki...). No, bolji odoše boljima, a nama, po svojoj prilici, jedva i takvi dopadoše: iako, s obzirom da sam bio u prilici da već skoro punu deceniju posmatram kako su se bivši "ljudi i komunisti" snašli u ulozi "opozicionara" i "demokrata" (opet ne bih želeo da bilo ko stekne pogrešan utisak da balkanski varijetet istorijskog materijalizma držim za išta više od pukog simptoma temeljne noćne more na ovim prostorima, crnog primitivizma decenijama pothranjivanog potpuno promašenom državnom i nacionalnom ideologijom; svima kojima nije jasno o čemu govorim savetujem da, na primer, posebno prouče političku karijeru Dr Vojislava Koštunice, ili ma kog drugog "građanskog" fašiste...), ne verujem odviše u mogućnost istinske konverzije nekadašnjih privrženika totalitarnih svetonazora, naravno da mi ne preostaje ništa drugo doli da u dobroj veri prihvatim liberalni *lip service* "druge Srbije" ("treće" i, valjda, konačno, prave, na nesreću još nema na vidiku), i toplo se nadam onome što joj (s debelim, upravo spomenutim razlozima) po svrgavanju Miloševićeve diktature gotovo sasvim izvesno sleduje: nekom novom avataru g. Karlosa Vestendorpa koji će iz Be-log Dvora ili kakve druge kuće neobične efektivno sprovesti dugogodišnji protektorat.

Čekanje na ovakav, ili nekakav marginalno drukčiji rasplet (mislim da nema potrebe podrobno komentarisati tragikomične iluzije pojedinih "opozicionara" da će neko ko je odgovoran za najveća zverstva zabeležena na ovom nesretnom kontinentu od svečanog zatvaranja Aušvica, i koga, izgubi li to malo vlasti nad sve žustrije nestajućom državom, čeka samo brza smrt ili, ako bude imao neverovatnu sreću da padne šaka nekoj zapadnoj vojsci, dugogodišnja, po svoj prilici doživotna robija, izgubiti nekakve izbore a zatim mirno predati vlast i od poslednje predsedničke plate kupiti kartu za Hag u jednom pravcu: Srbija, nažalost nije čak ni Hrvatska, i onaj ko u tako nešto još uvek veruje ne bi trebalo da troši oči na čitanje ovog spisa, već je kasno, bolje mu je da se, blago meni, strpa u krevet, jer sutra treba poraniti i stati u red za mleko...; razume se, nije sasvim isključeno ni da će se ono što trenutno fingira ljudskost na prostoru Srbije-a-za-pokrajine-ćemo-videti napokon opasuljiti makar koliko nemački oficiri 1944. i posegnuti za jedinim u ovako ekstremnim okolnostima razumnim unutrašnjim — naravno, uz pretpostavljenu i vrlo konkretnu spoljnu podršku — rešenjem, otvorenom oružanom pobunom protiv zločinačkog režima Slobodana Miloševića, međutim — koliko god da je od kohorta samoupravnih zombija i njihovih korumpiranih, dresiranih tribuna nerealno očekivati ma kakvu samoinicijativnu ratobornost onkraj uskih stilskih ograničenja vikendaškog Kalašnjikov-šopinga, te će se, ponajpre, sve opet završiti kao četrdeset i pete, samo što će, hvala Bogu, umesto Crvene Armije, konačno stići one decenijama prerano opevane "američke trupe" — uopšte nisam siguran da takvu mogućnost i u šali treba prizivati: okupacija i protektorat jesu velika sramota za svaki narod, ali bojim se da ima i većih i da su ih tzv. Srbi poslednjih deset go-

dina gotovo sve počinili i doživeli, a, dobro poznajući tu tzv-ekipu, bojim se i da bi se u neverovatnom slučaju nekog novog NOB-a protiv aktuelne tiranije vrlo lako moglo desiti i da se mnogi do ramena okrvavljeni dripci izmigolje pravdi ili, čak, naprećac budu promovisani u heroje demokratije, i da jedan deo dva veka akumulirane institucionalne truleži poput "Jugoslovenske" 'vojske", raznih javnih i tajnih policija ili, pak, veselog obilja najcrnijih kvazi-javnih i kvazi-kulturnih komuno-fašističkih zmijarnika na priliku tzv. Srpske akademije nauka, Radio-televizije Srbija ili medijskog koncerna "Politika", nekim bangavim sticajem okolnosti uspe da u ma kom obliku preživi finalni fajront i inventar, a to bi, čini mi se, bila prevelika cena za nešto malo, da se, blago meni, ne lažemo, gotovo deceniju okasnelog, uglavnom besmislenog i u krajnjem skorcu sasvim izvesno kontraproduktivnog samopoštovanja) neće mi ni malo teško pasti, jer se, koliko ja znam, u Češkoj Republici nikakve restrikcije struje ne planiraju u skorije vreme, te ću moći da, istina, lišen romantičnog ugođaja koji stvaraju svetlost sveća i pucketanje hrastovog parketa u "Smederevcu", mirno nastavim da za vlastite pošteno zarađene pare (pošto sam pažljivo sračunao, odbio i — Gospode, budi ortak još ovaj put, seti se kako si onoj incestuoznoj pijanduri slatko šaputao na uvice kratkoročnu vremensku prognozu a onom vašljivom bradonji iz pičke odradio privatni **Channel Tunnel**, faraonima i psima prolaz zabranjen... — izvrdao porez koji ovoj državi, jer mi, povremeno, štošta i pruža zauzvrat, dugujem) punim vlastitu masnu pozadinu omiljenim delikatesama i kvalitetnim alkoholom, o tzv. drogici (čiji me osrednji kvalitet i poprilično nerealne cene, doduše, pomalo jedu) i da ne govorimo.

▲ čini mi se da je baš tako nekako i pravo: ako sam posle deset godina nepropuštanja nijed-

nih demonstracija protiv vlasti koje su za par opština i jednu TV-stanicu kupljene uštve iz "opozicije" ikada zakazale, gutanja suzavca, jurcanja sa Miloševićevim uniformisanim kriminalcima i smrzavanja, da bi Srbija postala deo slobodnog sveta, doživeo da budem doveden u situaciju da moram da biram između najvećeg dela tog slobodnog sveta i deset miliona goveda u koja se moj narod, zahvaljujući sopstvenoj gluposti i kukavičluk, pretvorio (deset miliona goveda koja su, na čelu sa spomenutim "opozicionim" kokašarima, kada je došlo do otvorene konfrontacije, po svom slobodnom izboru listom makar implicitno podržala grupu ljudi odgovornu za najgnusnije masovne zločine počinjene nad građanima svoje i nekoliko obližnjih država), imam utisak da takvoj državi i takvom narodu apsolutno nikakvu lojalnost više ne dugujem. Naprotiv (a činjenica da sam se — iako profesionalno i emotivno vezan za ovaj nezasluzeno lep jezik i malobrojne svetle primere koji su u kulturnoj istoriji Stradije pisali uz vetar — bez premišljanja odlučio da je moja strana fronta u tom partikularnom sukobu ona druga, za mene lično je, kao čoveka koji poštuje vlastite instinkte, tu možda i najpresudniji simptom i indikator), mislim da mi je i građanska i moralna dužnost da u okviru svojih mogućnosti vredno radim na što skorijoj i što potpunijoj propasti tako ustrojenog socijalnog entiteta (ponovo naglašavam, ne samo režima, već čitavog sistema). Pa je, u toj svetlosti gledano, sve što se dešavalo poslednjih deset godina (i što će se, nažalost, možda dešavati i naredne dve-tri) možda i dobro (iako je definitivno moglo manje da košta i kraće da traje): kako vreme sve više odmiče i ja sam nekako sve sigurniji da je decenijski talog potpuno nakaradnih i degenerisanih pojmova i postulata u suštini bio potpuno zatvoren za bilo kakav blaži i manje tragičan preobražaj. Naravno da je tamo gde postoji nekakav zdravi koren put popravke i laganih promena nabolje i moguć i najpoželjniji, ali danas je, na nesreću, već sasvim jasno da u Srbiji krajem dvadesetog veka gotovo ničeg zdravog jednostavno nije bilo.

I tu je, naravno, već kraj (svega; uskoro; nadajmo se). Ostaju mi (juhu, nepoznati čitaoc, za koji minut ćeš napokon moći na pivce, za par maraka, par dolara ili sedamsto zilionara) još samo dve stvari: jedna je, da, kao i u svakom

dobrom krimiću (a na koji drugi žanr popularne proze vas, mili moji pilići, novija istorija tzv. Srbije podseća, osim ako se ne radi o herc-romanu za *pišs & shit* školu sadomazohista, **by** Mir-Jam Marković & Agata Klistir), otkrijem ako ne ubicu (čujem da ga je nedavno otkrio čak i Savez boraca, svedoka i ostalih za eutanaziju zrelih matorih dupišta, i odmah ga predložio za Nobelovu nagradu za mir: čestitam, ča-sne starine, još jedan razlog da vas, kad bandere na Terazijama naskoro procvetaju, za penziju upute na vaš *friendly neighborhood* kontejner a za borački dodatak na tzv. auto-reciklažu), a ono barem, za one koji to već nisu naslutili, glavni *raison d'être* ovih zakučastih, karakušljivih stranica... Nije teško, kapiram da čak ni Lari Holms zvani "Bio je dugačak čovek", o šmrk-šmrk Šerloku i da ne govorimo, ne bi imao nekih naročitih problema da shvati u kom grmu leže one dve zeke iz čika-Jovine, tamo negde gore, normalno, sasvim slučajno navedene pesmice: skupite li dovoljno hrabrosti da prkosite neprikosnovenom diktumu već više puta zazivane više vojne lekarske komisije (štucaj, stoko, štucaj: zbog vas je jedan sadistički psihopata kakav je Ratko Mladić dočekao rat u aktivnom sastavu tzv. JNA, da i ne spominjem ostale uniformisane aktere "Istorije ludila u doba komunizma", poput Tepića, Šljivančanina, Adžića, Perišića, Ojdanića, **and last, but not the least**, najnovije haške perjanice, mlađanog čvarkonoše Pavkovića...), i pretpostavite li da je autor ovih redova nakon desetogodišnje šok-terapije uspeo da sačuva makar gram-dva diskutabilno zdrave pameti, te da se ispisujući ovaj lagani dajdžest bezbrojnih (uglavnom, nažalost, zapadnih) toмова manje ili više ozbiljnih i manje ili više prodornih socio-političkih analiza jugoslovenske krize i njenog raspleta ni najmanje ne oseća kao onaj Šekspirov Moše Dajan u zemlji ubogih Borhesa ili, pak, neki od srpskih kvaziliberalnih Tesla u zaslepljujuće inovativnoj oblasti otkrivanja tople vode, što, zgražavajući se nad trnjem u tuđim videlima umesto da se pozabave stovarištima drvene građe u vlastitim, *ad vitam aeternam* guslaju o zjapećim nedoslednostima doktrine međunarodnog intervencionizma, tragičnim manjkavostima koncepta kolektivne odgovornosti i ostalim, tokom poslednjih pola veka sedamnaest trilion puta prežvakavanim pizdarijama, neće ostati baš mnogo prstića na koje se preostale mogućnosti mogu pobrojati,

pa se (eto neočekivane blagodeti) promrzle ručice mogu ponovo povući u toplo okrilje novopazarskog "petsto keca", da završe prekinutu partiju džepnog bilijara... Jeste, mačići moji slatki, bingo: kako njegov (po novijim uvidima vazda zluradih i lešinarski nastrojenih humanističkih disciplina ionako pokojni) autor gaji vrlo malo iluzija u pogledu neposredne političke delotvornosti nemasovnih i nevizuelnih medija, jedina funkcija teksta pod naslovom "*Quo vadis*, lijepi Mario" (ako apstrahujemo dubioznu zabavu pismenog i polupismenog razdela izgladnelog srpskog pučanstva) ni u kom slučaju nije da dotičnom lepotanu pruži ruku spasiteljku (tu bi, da pozovem u pomoć Pitera Merfija i ekipu, volej u oko bio daleko primereniji) ili konjsku dozu nekakvih okasnelih antisifilistika, već, na jedan specifičan način, performativna, to jest da jednostavno postoji i svojim postojanjem makar i u sasvim zanemarljivoj meri širi spektar dotle izrecivog i barem sasvim infinitezimalno ispravljiva opasno naherenu konstrukciju tzv. srpskog tzv. kulturnog tzv. javnog mnjenja, a čemu smešna rečca tzv. u tako obilnim količinama i uplivom kojih sila naherenog, to će se — barem ja u takvoj ludanoj nadi živim — gotovo svakom ko se vrati par stranica unazad i nanovo probistri onu malčice nakrivo sraslu pregršt redaka posvećenu toj problematici — hvala, čika-Jovo, zar posle čuvene "Jebite se, deco..." krlatice uopšte ima smisla ponavljati da si vazda bio pravi drugar — kasti samo...

Druga stvar o kojoj bih, za kraj, hteo da prozborim još par reči (vreme se ovih dana točilja ka neznanim Nijagarama naprosto vratolomnim brzinama, pa tako, načuh na BBC-ju pre neki dan, i jedno poslastičarsko čudo od deteta nikada više neće praviti krempite i pevušiti "*I'm a loser, baby, so why don't you kill me...*") jeste srećan ili nesrećan slučaj da je kao neposredan povod ovih već (u, bogte jebo, ne mogu da verujem, a nisam ni pio ricinus ni jeo zelene jabuke; takođe, za čitav aktuelni napad kolere po svoj prilici neću dobiti ni prebijene mangure, pa vi vidite ko je tu pravi patriota, mali Vlajko ili ona pijana seljačka bagra iz Francuske 7 što se vucara po provincijskim pesničkim susretima finansiranim od samodoprinosu za vodovod i za tri-četiri portreta Klare Šuman uvaljuje svoje skarabudžene recenzije bubuljičavim stihopatima koji bi od te love mogli da puše svoj

"Point" godinu dana) šezdesetak hiljada karaktera, u ljutoj konkurenciji neizbrojnog mnoštva milion puta crnjih idioluka koje je u doba vazdušne akcije NATO-pakta (rat je, mili moji rodoljupci, pitajte Broja Jedan, ako meni ne verujete, bilo ono što se dešavalo u Vukovaru ili Sarajevu ili ono što Miloševići na svu sreću totalno dementni patroni trenutno rade u Čečeniji, a ono malo pirotehnike je, *excuse my French*, bilo čisto sviranje kurcu; ne dao Bog da, posredstvom udružene mudrosti režima, "opozicije" i "naroda", "Srbi" ponovo nauče da uočavaju tu suptilnu distinkciju) prospala gotovo kompletna ma kom alfabetu kojekako priučena Srbija, poslužio upravo pomalo ishitren i pod uticajem konfuznog "ratnog" adrenalina pisan tekst starog drugara iz (*post festum* posmatrano) naivno-romantičnih godina beznadežne borbe za mrvicu-dve mozga u centralnim departmanima zlopake domaje Južnih Slovena. Ja lično mislim da je definitivno po sredi srećan sticaj okolnosti, na prvom mestu jer je čitava, blagom patinom već prekrivena epizoda u međuvremenu, čini mi se, dobila snagu dokumenta, na više načina paradigmatičnog za stanje duha u jednom frenetičnom i (uprkos odsustvu ma kakvih konkretnih političkih rezultata) suštinski prelomnom trenutku, u kome su prave boje i istinske linije podele izbile na svetlost dana sa svom silinom dugo potiskivanih kolektivnih trauma (moram da priznam da sam se neko vreme premišljao da li je taj paradigmatički naboj dovoljan razlog da prenebregnem Dejanovu, nakon neobjavlivanja teksta "O bombardovanju, i dalje" u prvom nevirtuelnom broju nove "Reči", sasvim očiglednu želju da i svoj članak i celu situaciju — ali, a tu mu sasvim iskreno skidam kapu i držim palčeve, ne i činjenicu da su nekakve eksplozivne naprave bog zna zbog čega netom rominjale po Đavolovoj Prčiji — ostavi iza sebe, no vrlo brzo sam došao do jednostavnog zaključka da je, ako je taj tekst u trenutku kada je bio aktuelan već postojao i bio dostupan javnosti u elektronskom obliku, sasvim smisljeno i sasvim "košer" iskoristiti ga kao predložak za docniju polemičku analizu, bez obzira na motive koji su autora podstakli da se odrekne njegove štampane inkarnacije; ovo je, takođe, možda pravo mesto da, kao lepo vaspitan dečko, pokušam da se svima koji su prošlog proleća i *en general* grickali ponizno ispričam što ih u ovo

hudo nedoba podsećam šta su fasovali, i šta im, shodno tome, valja činiti: dame i gospodo, dragi prijatelji, novopečeni Vasermanovi manekeni i iskusni doajeni u tom časnom pozvanju, duboko sam svestan da je jedini valjan izgovor što vam, ionako prebolnima, u svojstvu specijalnog bonusa uporno sedim na kičmi tek nedostojni semantički kuriozum da imenica "Fantom", kada se piše velikim slovom i unutar znaka navoda, ima i jedno daleko manje vazdušasto a više vazdušno značenje od uobičajenog, i još jednom vas ponizno molim za oprostjenje, samo me, kumim vas, manite s rukovanjem, nešto me stegao tužno prevremen reumatizam...), a na drugom mestu jednostavno jer, koliko god da je, površno gledano, bilo privlačnijih (čitaj: maloumnijih) i zaslužnijih (čitaj: pogubnijih) meta za otrovne strele malicioznih izdajnika blagotelećeg opštenarodnog transa, iskreno sumnjam da ima ikakvog smisla polemisati bilo sa plaćenim perima Miloševićevog režima (to zadovoljstvo bih — a ovo se, ako veliki Alah makar jednim okom još uvek čkilji na ovaj usrani globus, odnosi i na razne Tijaniće, Tirnaniće, Buliće i ostale krypto-izmećare i privatno-oportunističke podstrekače genocidnih strasti — radije prepustio međunarodnim ili, pak, nakon temeljite kadrovske, systemske i ideološke restrukturacije, domaćim sudskim instancama), bilo sa ogromnom većinom predstavnika onoga što sebe mahom određuje kao "opoziciju javnost" koji su svojim tekstovima i medijskim nastupima za vreme i po okončanju poslednjeg konflikta efektivno podržali politički program srpskog režima i time, po mom (i ne samo mom, globalni rejting "druge Srbije" trenutno leprša u opasnoj blizini apsolutne nule) viđenju, izgubili svaki kredibilitet u svojstvu ozbiljnih sagovornika na temu istinskog preobražaja ma koje geografske konfiguracije srpskog državnog entiteta u savremeno, demokratsko i otvoreno društvo. Ovakva situacija, barem kada se radi o ljudima koji još uvek manje-više obitavaju u Srbiji (sa predstavnicima onoga što bi se, u nedostatku pogodnijeg termina, možda moglo označiti kao "kulturalna dijaspora" stvari, srećom — po mom, razumljivo, ograničenom, iskustvu — uglavnom sasvim drukčije stoje, nažalost, ogromna većina iz zemlje najurene pameti je — mislim da neću preterati ako upotrebim kvalifikaciju "sa gađenjem i rezignacijom" — napustila svaku misao o aktivnom učešću u

onome što — a teško im je na tome zameriti — jednostavno vide kao beznadežnu i za bilo kakve mentalno-emotivne investicije eminentno neuputnu kaljugu, koju treba ostaviti da se sama snalazi i gledati svoja, zapadna i privatna, posla), drastično sužava prostor za kvalitetnu interakciju u domenu političkog diskursa, te imam osećaj da bih se, i mimo direktne veze koja među tekstovima i autorima postoji, negde u onoj sivoj zoni između neosporne potrebe za jasnim i radikalnim razlučenjima (čiji sam — mahom usled onoga što osećam kao tragičan i po narod kome pripadam neoprostivo sraman deficit — prilično nevoljni zastupnik) i jednako prirodnog i neumitnog impulsa da se, nasuprot sumornoj logici okolnosti, traže kakvi-takvi mostovi i odgrču neizvesni temelji zapreteni ispod ruševina, opet susreo sa istim čovekom, jer ako se neko trudi da u kontekstu proklete real-politike izbalansira nepovratno pomerenom i pomiri nepomirljivo, onda je to, po diktatu istinskog poštenja i blagodušja, upravo Dejan Ilić. Drugo je pitanje, moj Deki, da li takvo pregnuće, u doba kada se stogodišnji crni raboši sabiraju i rodoskrvna kuća napokon ide na doboš, ima ikakvog smisla...

Posvećeno uspomeni na dve vremenski i prostorno udaljene ali simbolično bliske žrtve komunofašističkog terora, jednu direktnu, Satana Panonskog, umetnika koji je poginuo u Hrvatskoj, u prvim mesecima njegove aktuelne epizode, i jednu mnogo mlađu i indirektnu, Acu Trifunovića, zvanog Džej, specijalistu za protivpravno prisvajanje motornih vozila, koji je "overio" negde — daće vrhunaravni menadžer onog višnjeg ili nižnjeg kluba gde obojica sada sede i gutaju vesele bombone — pri samom kraju čitave poluvekovne svinjarije, mesec dana pred početak prošlogodišnje vazdušne akcije NATO pakta protiv tzv. SRJ.